

Lausunto

22.3.2023

VN/18255/2021

VN/18255/2021-VM-119

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausuntopyyntö lausuntopalvelu.fi-sivustolla 19.1.2023

Valtiovarainministeriön lausunto; Julkisyhteisön vahingonkorvausvastuuta koskevan lainsäädännön uudistamista koskeva työryhmämietintö

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa työryhmämietinnöstä julkisyhteisön vahingonkorvausvastuuta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi vahingonkorvauslakia (412/1974) sekä säädettäväksi uusi laki vapaudenmenetyksistä ja muista pakkotoimista suoritettavista korvauksista, joka korvaisi syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974). Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi muutoksia eräisiin muihin lakeihin.

Vahingonkorvauslaki
Standardisäännöksen poistaminen

Voimassa olevan vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n 2 momentissa asetetaan lisäedellytys julkisyhteisön 2 §:n 1 momenttiin perustuvalla korvausvastuulle. Tämän niin sanotun standardisäännöksen mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laininlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon vain, milloin toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu. Standardisäännöstä tulisi arvioida esityksessä siltä kannalta, voidaanko viranomaiselta, jolla on ratkaisupakko ja toimintavelvollisuus, edellyttää täyttä virheettömyyttä vai onko hallinnossa asioivalla jonkinlainen jonkinasteinen sietovelvollisuus julkisen vallan käytön virheen osalta.

Kumoamisella ei kuitenkaan ilmeisesti olisi tarkoitus muuttaa julkisen vallan käyttäjän tuottamusvastuun perusteita. Julkisyhteisön korvausvelvollisuuden arvioinnissa kyse on tuottamuksen kokonaisarviointista, missä merkitystä saa tehtävän luonne ja se, mitä vaatimuksia tehtävässä voidaan kohtuudella edellyttää. Jatkovalmistelussa tulisi pohtia, tuleeko julkisyhteisön julkisen vallan käytöstä johtuvan vastuun poiketa yksityisen toiminnan virhevastuusta? Seurataanko nykyistä oikeuskäytäntöä, jossa standardisäännöksellä ei ole ollut juurikaan merkitystä vai järjestetäänkö julkisoikeudellinen vahingonkorvausvastuu säilyttämällä ja tarkentamalla standardisäännös?

Vuonna 1974 voimaantulleessa vahingonkorvauslaissa standardisäännöksellä oli vahingonkorvausvelvollisuutta rajoittava tarkoitus. Tällöin otettiin huomioon se, että viranomainen ei voi kieltäytyä käsittelemästä sille kuuluvia asioita virheen vaaran vuoksi. Rajoitusta pidettiin erityisen tärkeänä tarkastus- ja neuvontatoiminnan kohdalla.

Vahingonkorvauslain säännöksissä (3 luvun 1 §) tulisi huomioida myös kuntayhtymä ja hyvinvointiyhtymä (laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudella maalla (615/2021).

Yllä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen valtiovarainministeriö ei pidä perusteltuna esitettyä standardisäännöksen poistamista tässä vaiheessa, vaan katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi vielä

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
 00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
 Helsinki

0295 16001
 +358 295 16001

kirjaamo.vm@gov.fi

arvioida voimassa olevassa laissa olevan kaltaisen, sisällöltään ehkä tarkistetun standardisäännöksen säilyttämistä.

Virheellinen informaatio

Vahingonkorvauslakiin lisättäisiin säännös, jonka perusteella julkisyhteisö olisi korvausvelvollinen sen antamasta virheellisestä informaatiosta aiheutuneesta taloudellisesta vahingosta (3 luvun 3 §). Tämä erityinen korvausperuste olisi vahingonkorvauslaissa uusi. Säännökohtaiset perustelut tosin ovat kattavat, mutta silti säännöksen soveltaminen voi olla käytännössä haastavaa, ottaen huomioon tai laiminlyönnin vuoksi väärä tieto”, perusteluissa käytetään myös käsitettä ”väärä informaatio” ja ”virheellinen informaatio”. Perustelujen mukaan ”tieto” on tarkoitettu ymmärrettävän laajasti. Annettu tieto voisi olla myös neuvontaa ja opastusta, esimerkiksi asiakkaille annettua tietoa siitä, miten hallintoasian hoitamisessa tulisi menetellä. Tieto voidaan antaa missä muodossa tahansa, kirjallisesti tai suullisesti ja myös sosiaalisen median välityksellä. Tiedon esittämistavalla voi kuitenkin olla merkitystä arvioitaessa julkisyhteisön korvausvelvollisuuden edellytyksiä.

Valtiovarainministeriö pitää edellä mainittua käsitettä ”tieto” erittäin laajana. Jatkovalmistelussa tulisi myös pohtia, mikä on peruste julkisen vallan käyttöä koskevan vastuun ulottamiseksi julkisen hallintotehtävän alaan kuuluvaan neuvontaan.

Valtiovarainministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena virheellisen informaation antamista sisältävän erityisen säännöksen lisäämistä vahingonkorvauslakiin tässä vaiheessa. Valtiovarainministeriö katsoo, että virheellisen informaation antamista koskevan säännöksen lisäämistä vahingonkorvauslakiin tulisi jatkovalmistelussa selvittää ottaen huomioon erityisesti valtiosääntöoikeudelliset ja julkisen hallintotoiminnan käytännön näkökulmat.

Muutoksenhakuedellytys (3 luvun 4 §)

Valtiovarainministeriö pitää tarkoituksenmukaisena sitä lähtökohtaa, että muutoksenhaun laiminlyönti ilman hyväksyttävää syytä johtaisi korvauksen epäämiseen.

Olosuhteiden mukaista kohtuuttomuutta tulisi tulkita suppeasti. Säännöksen tulkinta luonnollisesti jää oikeuskäytännön varaan, mutta kohtuusnäkökohtien huomioonottaminen joissakin tapauksissa saattaa olla julkisen vallan edun mukaista. Mikäli kohtuuttomuutta ei otettaisi huomioon, vahingosta aiheutuva meno saattaisi muutoin tulla yhteiskunnan sosiaaliturvaverkoston maksettavaksi ja vahingon aiheuttanut taho välttäisi vastuunsa.

Kannekiellon kumoaminen (voimassa olevan lain 3 luvun 5 §)

Kannekiellolla on pyritty suojaamaan oikeusaste- ja hallintolainkäytön järjestystä. Sen poistamista on perusteltu lakiteknisillä syillä ja myös perus- ja ihmisoikeusloukkausten välttämiseksi. Kannekiellon poistaminen ei kuitenkaan välttämättä selvennä oikeustilaa. Esimerkiksi esityksen kohdan 2.4.8. mukaan vaikuttaa jopa siltä, että kannekiellon poistaminen tekisi vahingonkorvausoikeudesta edelleen monimutkaista, kun joissakin tapauksissa esimerkiksi käräjäoikeudessa voisi siten tulla tutkittavaksi se, onko hallintoviranomaisen tai tuomioistuimen päätös sisällöltään oikea. Valtiovarainministeriö ei kannata esitetyn mukaista kannekiellon poistamista. Jatkovalmistelussa voisi asian ratkaista tekemällä säännökseen vain sen vaatimat lakitekniset muutokset.

Perusoikeuden ja ihmisoikeussopimusten mukaisen ihmisoikeuden loukkaus

Vahingonkorvauslakiin ehdotetaan lisättäväksi yleinen säännös (3 luku 7 §) julkisyhteisön velvollisuudesta korvata vahinko, joka on aiheutettu Suomea sitovassa ihmisoikeussopimuksessa turvattuun ihmisoikeuden ja perustuslaissa turvattuun perusoikeuden loukkauksesta. Korvausvelvollinen voisi olla valtio, muu loukkauksesta vastuussa oleva tai julkista hallintotehtävää hoitava. Mietinnön mukaan vahingonkorvaus on yksi niistä tehokkaista valtion sisäisistä oikeussuojakeinoista, jolla ihmisoikeusloukkaus voidaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklan mukaisesti hyvittää. Oikeuskäytännössä korvausvelvollisuus loukkauksesta on voitu tuomita ilman nimenomaista lain säännöstäkin suoraan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklan nojalla. Nyt vahingonkorvauksesta oikeussuojakeinona otettaisiin keskeiset säännökset kansalliseen vahingonkorvauslakiin eikä asia jäisi enää pelkästään oikeuskäytännön varaan.

Ehdotetun säännöksen soveltaminen voi valtiovarainministeriön käsityksen mukaan olla haastavaa, ja edellyttää vahingon kärsineeltä ja viranomaiselta, ihmisoikeussopimusten tuntemusta ja arvioimista suhteessa tehtävää koskevaan erityislakiin. Näin on myös silloin, jos vaatimus kohdistuisi kuntaan tai hyvinvointialueeseen tai -yhtymään. Perustelujen mukaan pykälä jättää soveltajalleen laajan harkintavallan sen suhteen, onko jokin Suomea sitovan kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen ihmisoikeusvelvoite sellainen, että siihen on mahdollista vedota oikeuksien turvaamiseksi

ja mikäli näin on, edellyttääkö loukkauksen toteaminen myös loukkauksen rahallista hyvittämistä. Perustelujen mukaan harkintavalta ei ole tuomioistuimille uusi, mutta julkiselta hallinnolta se vaatisi erityistä osaamista. Vaikutusarvioita on ministeriön käsityksen mukaan perusteltua jatkovalmistelussa täydentää kunta- ja hyvinvointialueiden ja -yhtymän osalta, sillä julkisyhteisön vastuu voi esillä olevassa tapauksessa koskea myös kuntaa, kuntayhtymää tai sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain (615/2021) mukaisesti järjestettäviä palveluja.

Ehdotetut muutokset perus- ja ihmisoikeuksien osalta ovat perusteltuja siltä osin kuin on kyse nykyisen oikeuskäytännön huomioimisesta korvauskäytännössä loukkauksien osalta, mutta siltä osin kuin uudistus ulottuisi alueelle, jossa ei ole voimassaolevaa oikeuskäytäntöä, tulee jatkovalmistelussa ottaa huomioon myös valtiosääntöoikeudelliset ja hallinto-oikeudelliset näkökohdat.

Tarkoituksenmukaisinta olisi varmaankin ratkaista asia samassa prosessissa, jolloin korvausvelvollisuuden jakautuminen osapuolten välillä tulisi samalla kertaa ratkaistuksi.

Julkisyhteisön toissijainen korvausvelvollisuus

Työryhmämietinnössä ehdotetaan, että julkisyhteisölle säädettäisiin toissijainen korvausvelvollisuus vahingosta, jonka muu yhteisö on aiheuttanut julkista valtaa käyttäessään. Korvausvastuu koskee niitä tilanteita, joissa julkinen hallintotehtävä on annettu perustuslain 124 §:n mukaisesti muun kuin viranomaisen hoidettavaksi eikä tämä ilmeisesti kykene täyttämään korvausvelvollisuuttaan. Julkisyhteisöllä olisi takautumisoikeus sen muun yhteisön sijasta vahinkoa kärsineelle maksamasta korvauksesta.

Mietinnön säännöskohtaisten perustelujen mukaan korvausvastuu aiheutuneesta vahingosta olisi ensisijaisesti aina sillä julkista hallintotehtävää hoitavalla yksityisellä, jonka toiminnassa vahinko on aiheutunut. Mietinnön mukaan julkisyhteisön toissijaisella korvausvastuulla parannettaisiin vahinkoa kärsineen asemaa turvaamalla oikeus vaatia korvausta myös julkisyhteisöltä.

Ehdotettu julkisyhteisön toissijainen korvausvelvollisuus koskisi vain julkista valtaa käytettäessä aiheutettua vahinkoa. Mietinnön mukaan, jos muulta yhteisöltä vaaditaan korvausta tämän aiheuttamasta puhtaasta varallisuusvahingosta, jo tässä vaiheessa joudutaan ottamaan kantaa siihen, onko vahinko aiheutettu julkista valtaa käytettäessä. Toisin on tilanne, jos vaatimus koskee henkilö- tai esinevahinkoa, koska sellainen vahinko on korvattava ilman vastaavaa lisäedellytystä. Tällöin se seikka, onko vahinko aiheutettu julkista valtaa käytettäessä, voidaan joutua tutkimaan vasta siinä vaiheessa, kun julkisyhteisön toissijainen vastuu tulee ajankohtaiseksi.

Ehdotettu julkisyhteisön toissijainen korvausvastuu ja siitä säätäminen vaatisi vielä jatkopohdintaa. Sääntelyn tarkoitus on sinänsä ymmärrettävä, mutta soveltaminen ei olisi ongelmattonta. Myös sääntelyn tarkoituksenmukaisuutta tulisi vielä selvittää.

Kuntalaki (410/2015) on kunnan hallintoa ja taloutta koskeva yleislaki, jonka säännösten nojalla kunta ei voi esimerkiksi päättää julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Kuntalain 8 §:ssä säädetään kunnan järjestämisvastuusta. Kunta voi järjestää sille laissa säädetyt tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Lakisääteissä yhteistoiminnassa järjestämisvastuu on kunnan puolesta toisella kunnalla tai kuntayhtymällä. Tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva kunta tai kuntayhtymä vastaa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta; 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä; 3) tuottamistavasta; 4) tuottamisen valvonnasta; sekä 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Kuntalain 9 §:ssä säädetään palvelujen tuottamisesta. Säännöksen mukaan kunta tai kuntayhtymä voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta. Säännöksen mukaan julkisen hallintotehtävän kunta voi kuitenkin antaa muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä erikseen lailla säädetään. Kunnan tai kuntayhtymän hankkiessa laissa säädetyt palvelut muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu järjestämisvastuu. Tämän lisäksi palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy sen mukaan, mitä kuntalaissa tai muualla säädetään, sekä mitä kunta tai kuntayhtymä ja palvelujen tuottaja sopivat.

Kuntalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perustelujen (HE 268/2014 vp, s. 140–141) mukaan lain 9 §:n 2 momentissa säädetään kunnan velvollisuudesta ottaa muulta kuin viranomaiselta palveluja hankkiessaan huomioon perustuslaissa säädetyt julkisen hallintotehtävän siirtämisen edellytykset. Kunnan yksityiseltä hankkimien palveluiden alaa rajoittaa perustuslain 124 §. Perustuslain edellytykset huomioon ottaen yksityiseltä voidaan hankkia ainoastaan palveluja, joissa ei ole kytkentää julkisen vallan käyttöön tai julkisen hallintotehtävän hoitamiseen ja jotka

eivät siten ole kunnan viranomaistehtäviä. Kuntalain yleiset säännökset esimerkiksi palvelujen tuottamista tavoista eivät merkitse perustuslaissa tarkoitettua lakitasoista valtuutta julkisen hallinto-
tehtävän siirtämiselle muulle kuin viranomaiselle.

Hyvinvointialuelaki (611/2020) sisältää paljon kuntalain säännöksiä vastaavat säännökset. Jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomioita järjestäjän asemaan, kuntavaikutuksiin ja mahdollisiin esimerkkitalanteisiin, joissa erityislainsäädäntö mahdollistaisi kunnan järjestämisvastuulle kuuluvan tehtävän antamisen perustuslain 124 §:n mukaisesti yksityiselle. Mietinnössä ei kuvata tilanteita, joissa kunta voisi olla ehdotetussa säännöksessä ”asianomaisen julkisyhteisön” asemassa ja toissijaisessa vastuussa vahingosta. Lisäksi esityksessä olisi tarpeellista esimerkiksi nykytilaa koskevassa kohdassa kuvata suhdetta sopimuksen sisäiseen vahingonkorvaukseen, tämä on tarpeen koska ostopalvelutilanteissa julkisyhteisön ja yksityisen toimijan välillä tehdään hankintasopimus.

Ehdotettu säännös, jonka tausta liittyy mietinnön toimeksiannon kuvauksen mukaisesti kuluttajan ja asiakkaansuojaan, vaikuttaa varsin periaatteelliselta. Mietinnön vaikutusarviointia koskevassa kohdassa todetaan, että toissijainen korvausvastuu tulisi todennäköisesti kysymykseen harvoin, sillä julkista valtaa käyttävän yksityisen maksukyvyttömyys lienee verrattain poikkeuksellista. Vaikka vahingonkorvauslaki on luonteeltaan yleinen, jatkovalmistelussa olisi hyvä pohtia tältä osin sääntämistarvetta, oikeusturvan tarvetta tältä osin sekä mahdollisia soveltamistilanteita. Palvelun käyttäjän asemaa turvataan jo mm. järjestämisvastuuta koskevan sääntelyn, erityislakien ja vahingonkorvauslain säännösten nojalla sekä valvonnalla. Lisäksi vaihtoehtoja voitaisiin pohtia vielä tarkemmin huomioiden erilaiset tilanteet, eli onko julkinen hallintotehtävä annettu toimijalle lailla (erityislaki) vai lain nojalla (julkisyhteisön päätös ja sopimus). Mietinnössä (s. 18) onkin todettu, että työryhmän esitys perustuu seikkaan, että julkisen tehtävän delegointi yksityiselle ei saa heikentää asiakkaan asemaa, mutta todetaan, että tätä periaatetta ei voida pitää niin ehdottomana, että rikkomusvastuuta tarkoittavissa tilanteissa asiakkaan aseman tulee aina olla turvattu palvelun tuottajan tai muun julkista hoitavan maksukyvyttömyyden varalta, kun riski on pieni ja asiakkaan asema on kohtuullisen hyvin muuten hoidettavissa.

Erilaiset soveltamistilanteet ja niiden ongelmallisuus sekä vaikutukset, mukaan lukien hallinnollinen taakka, tulisi jatkovalmistelussa ja sääntelyn vaihtoehtojen punninnassa ottaa vielä huomioon. Valtiovarainministeriön käsityksen mukaan lain soveltamisen kannalta selkeämpää tai vaihtoehtoa voisi mahdollisesti olla ottaa asia huomioon asianomaisessa erityislainsäädännössä.

Säännöksen sanamuoto ”yhteisö ei ilmeisesti kykene korvausta maksamaan” ja perustelut, joissa kuvataan maksukyvyttömyystilanteita, poikkeavat osin toisistaan. Maksukyvyttömyydellytyksen olisi perusteltua ilmetä pykälän sanamuodosta. Tältä osin jatkovalmistelussa olisi tarpeen todeta, että maksukyvyttömyys voidaan todeta ainakin konkurssi- tai saneerausmenettelyn ollessa vireillä. Mietinnön nykytilaa koskevassa luvussa todetaan, ettei ole tarkoitus säätää julkisyhteisön vastuuta ensisijaiseksi. Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että korvausvastuu vahingosta olisi ensisijaisesti aina sillä julkista hallintotehtävää hoitavalla yksityisellä, jonka toiminnassa vahinko on aiheutunut. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan vaatimus voitaisiin kuitenkin kohdistaa julkisyhteisöön myös silloin kun mitään vaatimusta ensisijaista korvausvelvollista vastaan ei ole vielä esitetty. Ministeriö ei kannata tämän tyyppistä vaatimuksen kohdistamista suoraan julkisyhteisölle mahdollistavaa sääntelyä. Säännöstä tulisi tarkentaa jatkovalmistelussa myös tältä osin. Julkisyhteisön (kuten mahdollisesti kunnan tai hyvinvointialueen tai -yhtymän) mahdollisuudet esittää vahinkoon liittyvää todistelua sellaisesta vahingosta, joka ei olisi tapahtunut sen toiminnassa ovat rajalliset. Esimerkiksi voi olla tilanteita jossa toiminnan luonne ei olisi selkeä (onko kyseessä julkisen vallan käyttötilanne vai esimerkiksi tosiasiallinen hallintotoiminta taikka muu tilanne yksityisen toiminnassa) ja mikä esimerkiksi on vahingonkärsineen oma myötävaikutus vahingon syntymiseen. Sääntely voisi johtaa monimutkaisiin selvittelytilanteisiin. Ei olisi ongelmattonta, että julkisyhteisö olisi vastaajana oikeudenkäynnissä yksityistä toimintaa koskevassa vahingonkorvausriidassa.

Julkisyhteisön toissijainen korvausvastuu julkista hallintotehtävää hoitavan muun toimijan maksukyvyttömyyden varalta on uusi säännös. Tältä osin julkisen hallintotehtävän hoidettavaksi antaneen julkisyhteisön tulisi turvata asemansa tehtävää antaessaan vakuusjärjestelyin. Tästä olisi hyvä ottaa maininta jo hallituksen esitykseen ja lainmuutoksesta tiedotettaessa olisi paikallaan muistuttaa virastoja asiasta. Pelkkä takautumisoikeus maksukyvyttömyystilanteissa ei riittävästi suojaa julkisyhteisön intressejä. Julkisyhteisön toissijaisen korvausvastuun rajoittaminen muun julkista tehtävää hoitavan toimijan osalta vain julkista valtaa käytettäessä aiheutuneisiin vahinkoihin on kannatettava ehdotus.

Esityksestä ei ilmene, miten tällaisissa tapauksissa korvattava vahinko jakautuisi toissijaisen korvausvelvollisen ja vahingosta ensisijaisesti vastuussa olevan muun korvausvelvollisen välillä. Jatkovalmistelussa tulisi tätä kysymystä selvittää ja samalla huolehtia siitä, että mahdolliset valtion ja muun julkisyhteisön maksamat korvaukset eivät ole päällekkäisiä tai vastaavasti perusteettomasti heikennä vahingonkorvaukseen oikeutetun asemaa.

Laki vapaudenmenetyksistä ja muista pakkotoimista suoritettavista korvauksista

Työryhmän mietinnössä (s. 13) todetaan, että tämä periaatteellisesti tärkeä lakiehdotus laajentaisi valtion vahingonkorvausvastuuta ja että lakiehdotuksen valmisteluun käytössä ollut aika on ollut lyhyt. Aihepiiristä ei ollut laadittu lainvalmistelua palvelevaa kattavaa selvitystä, eikä työryhmässä ollut aiheeseen liittyvää käytännön asiantuntemusta. Työryhmän mietinnössä tuodaan esille, että tältä osin esitys on pohjatyönä jatkokeskustelulle ja -valmistelulle.

Esityksessä ehdotetaan, että rikoksesta epäillyllä olisi oikeus korvaukseen myös muusta kuin vapautta koskevasta aiheettomasta pakkokeinosta. Oikeus korvaukseen rajattaisiin kuitenkin koskemaan vain sellaisia tapauksia, joissa pakkokeinolla on olennaisella tavalla puututtu epäillyn henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, kotirauhaan, yksityiselämään taikka luottamuksellisen viestin suojaan. Vastaava rajaus koskisi myös salaisia tiedonhankintakeinoja. (s. 28)

Esityksessä tulisi jatkossa arvioida, olisiko vapaudenmenetyksistä ja muista pakkotoimista suoritettavia korvauksia koskevalla lakiehdotuksella voimaan tullessaan heijastusvaikutuksia rikostutkintaan, rikosten selvittämiseen ja muuhun lainvalvontaviranomaisten toimintaan.

Ehdotettu laki keskittäisi sen mukaiset vahingonkorvausasiat yksin Valtiokonttorin tehtäväksi. Tämä selkeyttäisi korvausmenettelyä myös korvauksen hakijan näkökulmasta ja mahdollistaisi yhdenmukaisen tason suoritettaville korvauksille. Valtiokonttorin työmäärä kasvaa korvattavien vahinkojen lisääntyessä. Tämä tulee jatkovalmistelussa ottaa huomioon ja osoittaa Valtiokonttorille tehtävään riittävä rahoitus kasvavien henkilöstö- ja tietojärjestelmäkulujen rahoittamiseksi.

Mikäli ankaran vastuun laajentaminen koskisi syyttömästi vangittujen tai tuomittujen ohella myös muiden pakkokeinojen kohteeksi joutuneita, tulee valtion tämän lisäksi varautua maksettavien korvausten merkittävään lisäykseen.

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Valtiovarainministeriö pitää valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin ehdotettuja muutoksia tarkoituksenmukaisina ja kannatettavina. Tässä asiassa on kuitenkin vielä tarpeen jatkovalmistelussa hankkia lisäselvitystä ehdotuksen henkilöstö- ja taloudellista vaikutuksista. Mikäli poliisin ja rajavartioston toiminnassa aiheutuneiden esine- ja varallisuusvahinkojen korvausten siirto Valtiokonttorin käsiteltäväksi on kustannustehokasta, se tulee toteuttaa. Mikäli jatkovalmistelussa sitä vastoin käy ilmi, että ehdotettavalla muutoksella ei saavuteta mitään hyötyjä, ei lain 1 §:n 2 momentin 2 kohdan kumoamiselle ole perusteita.

Valtiovarainministeriö esittää harkittavaksi hallituksen esityksen täydentämistä myös siltä osin, että myös puolustusvoimien toiminnasta aiheutuvien esine- ja varallisuusvahinkojen korvaaminen siirrettäisiin Valtiokonttoriin, jolloin Valtiokonttorista tulisi yksinomainen valtion toiminnassa aiheutuneiden vahinkojen korvausviranomainen.

Valtiokonttorille tulisi tätä lakia muutoin muutettaessa samalla säätää tarpeelliset tiedonsaantioikeudet vahingonkorvausasioiden käsittelyä varten.

Esityksen kustannusvaikutuksista ja vaikutuksista viranomaisten toimintaan

Ehdotetuista muutoksista aiheutuviksi arvioidut taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomais- ja toimintoihin johtuvat lähinnä eräiden julkisyhteisön korvausvastuuta rajoittavien säännösten poistamisesta sekä eräiden uusien korvausperusteiden säätämisestä kaipaavat jatkovalmistelussa täsmennystä. Työryhmän mietinnössä näitä vaikutuksia on arvioitu vain suuntaa-antavasti eikä arvioihin sisälly esim. arviointia mahdollisuuksista yhdistää muutosten toteuttamista tuomioistuininprosessien tehostamiseen tai muihin vastaaviin oikeudenhoidon kehittämistoimenpiteisiin, joilla on mahdollista vähentää muutosten nettokustannusvaikutuksia. Työryhmän ehdotuksille vaihtoehtoisia tapoja saavuttaa muutosten tavoitteita on arvioitu lähinnä yleispiirteisesti ja pääosin ilman taloudellisten vaikutusten arviointia.

Edellä todetun vuoksi ei ole mahdollista kattavammin ja yksityiskohtaisemmin arvioida ehdotettujen muutosten kustannusvaikutuksia, mutta jo työryhmän mietinnössä esitettyjen alustavien ja ilmeisen varovaisten arvioiden perusteella vaikutukset olisivat ainakin useita satoja tuhansia euroja vuodessa ja kohdistuisivat mm. viranomaisten lisäresursointitarpeisiin (mm. tuomioistuimet, Valtiokonttori) ja valtion korvausvastuun laajentamiseen. Valtiovarainministeriö toteaa, että ehdotettujen muutosten mahdollisessa jatkovalmistelussa tulee täsmentää niiden taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaistoimintaan sekä ottaa huomioon, että näistä aiheutuvat resursointitarpeet tulee kattaa julki-

sen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa tarvittaessa hallinnonalan sisäisin kohdennuksin. Tämä korostuu julkisen talouden nykyisessä tilanteessa, jossa hallinnonaloille kohdistuu seuraavilla hallituskausilla merkittäviä menosopeutustarpeita. Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä, että muutosten mahdollisessa jatkovalmistelussa tarkastellaan myös oikeudenhoidon kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä, joilla on mahdollista vähentää muutoksista aiheutuvia lisäresursointipaineita.

Valtiovarainministeriö viittaa Valtiokonttorin lausunnossa esitettyihin yksilöityihin huomioihin työryhmän ehdotuksista niiltä osin kuin tässä lausunnossa asiasta ei toisin lausuta.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, ylijohdaja

Juha Sarkio

Jakelu

OM Oikeusministeriö

Tiedoksi

OM YOO Siviilioikeus

OM YOO Siviilioikeus, Kalle Mäenpää

VN/18255/2021-VM-119

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: